
VARIA

De die verredere des des Meer ...

De was de ...

Naar die in 1871 op 14-jarige leeftijd was geboren ...

De ...

In 1891 ...

JAN HENDRIKUS KOK

1871—1940

En der voorvaderen van den Heer J. H. Kok had zich in de 16e eeuw vanuit Emden gevestigd te Coevorden; zoo kwam deze tak van het geslacht in Drenthe, later speciaal in Dwingelo en omgeving. Hier was in het begin der 19e eeuw „Meister Albert”, landbouwer en een tijdlang schoolmeester te Diever, een man van grooten invloed.

Hij was de overgrootvader van Jan Hendrikus. Deze werd echter niet in Drenthe geboren, maar in Dokkum, en wel op 8 October 1871, als laatste in een rij van 10 kinderen. Zijn vader Ds F. A. Kok was hier destijds predikant bij de Christelijke Gereformeerde Kerk.

Nadat deze in 1874 op 44-jarigen leeftijd was gestorven, vertrok de moeder (die stamde uit het bekende N.-Brabantsche geslacht der Van Andels) met haar gezin naar Kampen, vandaar verhuisde ze in 1880 naar Leiden, maar dan in 1887 opnieuw naar Kampen, waar ook haar zuster, de echtgenoot van Professor D. K. Wielenga, woonde.

De jongste zoon had reeds te Leiden voor het boekenvak gekozen. Als schooljongen interesseerde hij zich voor de Leidsche boekenstalletjes, kocht daar oude boeken en verkocht ze weer aan broers en onderwijzers. Na zijn schooljaren kwam hij als jongste bediende bij de firma Sijthoff te Leiden; en na den terugkeer naar Kampen — hij was toen 15 jaar, en wordt beschreven als een magere bleeke jongen, nogal stil en teruggetrokken! — werd hij bediende bij den boekhandelaar G. Ph. Zalsman.

In 1891 ging hij in betrekking bij de firma Hilarius te Almelo, schijnbaar de wijde wereld in, maar reeds na twee

jaar was hij in Kampen terug, als houder van een filiaal, dat de Heer Zalsman op Oudestraat 19 — thans nu 13 — had ingericht. Reeds in 1894 nam Kok deze zaak voor eigen rekening over; en zoo was hij dan zelfstandig te Kampen gevestigd, en bleef dat tot zijn dood in 1940.

Gedurende die lange reeks van jaren heeft de Heer Kok een veel omvattende werkzaamheid ontplooid, allereerst ten aanzien van zijn eigen zaak en voorts ook op het gebied van het publieke leven.

De boekhandel had van het begin af een goeden opgang; naast den handel in nieuwe boeken werd ook aanstonds een antiquariaat begonnen; bergen oude boeken (in hoofdzaak theologische) werden opgekocht niet slechts in ons land, maar ook in Duitschland en Engeland, en hier weer per catalogus of door middel van aucties aan den man gebracht.

Intusschen trad de Heer Kok in 1895 ook als uitgever op, en dit werd langzamerhand het eigenlijke, waarin hij zijn groote levenstaak vond.

Vraagt men, hoe is het gekomen, dat Kok zulk een voor-aanstaande plaats heeft gekregen, dan mag niet vergeten worden, dat van al wat groeit geldt: „God is het, die den wasdom geeft”. Dat geldt trouwens niet alleen van zijn uitgevers-zaak, maar van heel zijn leven. Wie heel dit leven overziet, zal, ondanks alle teleurstelling, moeite en strijd, die er natuurlijk óók zijn geweest, toch moeten zeggen: dit is het leven van een rijk gezegend man.

Dat belet ons echter niet te vragen naar middellijke oorzaken, en die zijn hier stellig aan te wijzen. Niet minder dan voor den boekhandel was de Heer Kok voor het uitgeversvak toegerust met bijzondere kwaliteiten. Hij bezat praktischen zin, ijver, energie, ondernemingsgeest, fantasie, scheppingslust; hij bezat liefde tot het boek, liefde tot wat schoon en goed is.

Wat schoon is: daarom werd moeite noch kosten gespaard om de uitgaven ook naar den vorm aantrekkelijk te maken, en werd de schoonheid der uitvoering een van de

kenmerken van Kok's uitgaven.

En wat goed was: daarom werd en bleef aan zijn uitgeverij het Christelijke, nog nader het Gereformeerde stempel ingedrukt; en zeide hij eens, liever zelf zijn persen te willen stukslaan, dan iets te drukken, dat met Gods Woord in strijd zou zijn.

Zoo is deze man met de schier eindelooze reeks van uitgaven voor een bepaald deel van ons volk van de grootste beteekenis geweest; en wie een deel dient, dient daardoor ook weer het geheel.

Hoe hard de Heer Kok ook voor zijn zaak heeft gewerkt, hij heeft zich daarin toch nimmer opgesloten, maar zich aan velerlei arbeid gegeven.

Tot tweemaal toe (1905—1908 en 1910—1913) was hij bestuurslid van de groote Vereeniging tot bevordering van de belangen des boekhandels; vele jaren ook van den Bond van Christelijke drukkerspatroons. In de Kamer van Koophandel was hij vertegenwoordiger van het grootbedrijf; ook was hij lid-werkgever van den Raad van Arbeid te Zwolle.

Wat de meer algemeene levensterreinen betreft, heeft hij zich onder meer op politiek terrein bewogen. Hij was niet alleen meermalen lid van het bestuur van de Antirevolutionaire Kiesvereeniging, maar had ook gedurende meer dan 20 jaren zitting als raadslid; terwijl hij in 1931 werd gekozen tot lid der Provinciale Staten van Overijssel. Vooral als raadslid trad hij op den voorgrond; belangrijke voorstellen werden door hem gedaan; niet weinige groote en principieele debatten voerde hij ter verdediging van de beginselen, die hij op staatkundig terrein beleed.

Kerk en School hadden de liefde van zijn hart. De Gereformeerde Kerk diende hij vele jaren als diaken en als voorzitter van de Commissie van Beheer. De Theologische School (thans Hoogeschool) stond steeds in het middelpunt van zijn belangstelling; voor de organisatie der schooldagen had hij gedurende een lange reeks van jaren groote verdiensten; bij

de totstandkoming van het nieuwe gebouw was hij voorzitter der bouwcommissie. Langen tijd was hij Curator van het Gereformeerd gymnasium alhier; eveneens lid van het bestuur der Vereeniging tot stichting en instandhouding van Christelijke scholen te Kampen; en voorziter van School A dier vereeniging.

De Heer Kok was vele malen voorzitter-regent der Van Gelderstichting, regent van het Grootburgerweeshuis, later (na de fusie) voorzitter van het College van Regenten der Weeshuizen, in welke kwaliteit hij benoemd werd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Ook aan de Vereeniging tot bevordering van Gereformeerde Ziekenverzorging heeft de Heer Kok zijn krachten gegeven; vele jaren was hij voorzitter van het bestuur van het Rust- en Ziekenhuis „Salem” te Ermelo; in welke kwaliteit hij den stoot gaf tot reorganisatie en uitbreiding dezer stichting.

De uitgever werd zelf ook schrijver.

In 1905 mengde hij zich met een brochure (eerst tijdschrift-artikel) in den strijd over Nederlands toetreding tot de Berner Conventie (de kwestie van het wel dan niet vrije vertaalrecht). In 1908 schreef hij over den debiethandel. Naar aanleiding van een debat in den gemeenteraad deed hij in 1929 (als bijlage van de Kamper Courant) een brochure verschijnen „Zondagsrust of Zondagsheiliging”, waarin hij met name een te wettische opvatting van den Zondag bestreed.

Zijn groote liefde voor Kampen kwam ook in zijn publicaties tot uiting. In 1924 gaf hij een brochure uit: „De geschiedenis van het Grootburgerweeshuis te Kampen van 21 Febr. 1539 tot 31 Dec. 1923 in vogelvlucht historisch geschetst”. Bij het 300-jarig bestaan van het Burgerweeshuis schreef hij een grooter geschrift: „Iets over het ontstaan en de geschiedenis van het Burgerweeshuis te Kampen 1626—1926”. Toen er sprake was, dat de hier gevestigde Hoofdcursus (ter opleiding tot beroeps-officieren) naar elders verplaatst zou worden, schreef de Heer Kok dienaangaande een „Open brief aan de Leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal”.

De Hoofdcursus bleef voorlopig te Kampen.

Al wat betrekking had op de geschiedenis van Kampen, had zijn belangstelling. Zoo schreef hij in de Kamper Courant een reeks artikelen over de verkrijging van het stadsrecht. Een merkwaardig geschrift is ook zijn boek „Kamper Uien . . . import”, waarin hij aantoonst, dat de Kamper uien haar oorsprong vinden in de „Schildburger Erzählungen”.

Den 22en April 1897 was de Heer Kok in het huwelijk getreden met Mej. Geertruy C. de Waal; uit welk huwelijk twee zoons en drie dochters werden geboren, die alle nog in leven zijn; zijn jongste zoon, de Heer J. A. G. Kok, volgde hem op in de zaak.

Den 24en April 1934 stierf Mevrouw Kok. Schoon zwaar getroffen en vereenzaamd, bleef de Heer Kok zich nog eenige jaren aan zijn veelvuldigen arbeid wijden. Totdat ook voor hem het einde zich aankondigde in een attaque, waarvan hij slechts gedeeltelijk herstelde. Toen kwam, in 1940 de oorlog, de gewelddadige overrompeling en bezetting van ons land. Verzwakt als hij reeds was, heeft hij dat moeilijk kunnen verdragen; hij zag de toekomst somber in. Het was een genadevolle beschikking, dat hij niet meer dan het begin van dien bangen tijd heeft behoeven door te maken: den 14en October is hij gestorven; den 18en October werd hij op het kerkhof te IJsselmuiden begraven. Op zijn ziek- en sterfbed had hij getuigd van zijn geloof, dat zijn zonden waren verzoend door Christus bloed.

In die belijdenis ligt óók opgesloten, dat hij van zichzelf wist, niet een mensch zonder zonden of gebrek te zijn.

Maar wel was hij toegerust met bijzondere gaven van verstand en hart. Hem intiem te kennen, was een rijke gave; maar zijn innemende, warme persoonlijkheid maakte zich ook buiten den intiemsten kring gemakkelijk velen tot vriend; en zijn hand ontsloot zich gaarne om hulp te bieden aan wie in nood verkeerde.

Zoo heeft deze man te Kampen geleefd en gewerkt als een bekende, hooggeachte en door velen geliefde persoonlijkheid. Door zijn groote energie, veelomvattende belangstelling en practischen zin heeft hij in het leven van onze stad en van ons vaderland een belangrijke plaats ingenomen. En in dit alles werd hij, de man van het boek, gedragen en geleid door zijn groote liefde tot HET BOEK, waarmede zijn vrome moeder hem reeds in zijn prille jeugd had bekend gemaakt.

J. Ridderbos.

J. H. KOK